Landstingsrådsberedningen

SKRIVELSE
2017-01-18

LS 2016-0414

Landstingsstyrelsen

Motion 2016:16 av Pia Ortiz Venegas (V) om hjärtstartare

Föredragande landstingsråd: Anna Starbrink

Ärendebeskrivning

Pia Ortiz Venegas (V) har till fullmäktige lämnat en motion om att landstinget ska genomföra en översyn och ta fram en strategi för bättre tillgång till hjärtstartare.

Förslag till beslut

Landstingsrådsberedningen föreslår landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta

att anse motionen besvarad.

Landstingsrådsberedningens motivering

Plötsligt hjärtstopp drabbar mer än 10 000 personer per år i Sverige, orsaken är oftast ett så kallat hjärtflimmer. Hjärtat kan startas om igen genom elchock med en hjärtstartare.

Genom bland annat Svenska rådet för hjärt-lungräddning (HLR-rådet) och Sveriges hjärtstartarregister görs ett viktigt arbete för att öka frekvensen av hävda plötsliga hjärtstopp.

Antalet hjärtstartare i Stockholms län som finns registrerade i Sveriges hjärtstartarregister är 2276. Det är inte obligatoriskt att registrera sin hjärtstartare i hjärtstartarregistret och enligt hälso- och sjukvårdsförvaltningen görs bedömningen att cirka 42 procent av alla hjärtstartare i samhället är registrerade. Utifrån den uppskattningen skulle det finnas 5419 hjärtstartare i Stockholms län.

I Stockholms län finns det idag 225 271 personer som genomgått utbildning i hjärt-lungräddning med hjärtstartarem enligt HLR-rådets utbildningsregister. Antalet utbildare/instruktörer i Stockholms län är 16 483. Det finns alltså både många utbildare och många utbildade i hjärt-lungräddning i länet.

I dagsläget finns det ingen som har ett heltäckande ansvar för hjärtstartare, utan systemet bygger på frivillig registrering. Landstinget har inga befogenheter att begära in information om hjärtstartare från enskilda aktörer.

I landstingets lokaler och i kollektivtrafiken finns ett antal hjärtstartare och personer som genomgått utbildning i hjärt-lungräddning med hjärtstartare.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 3 januari 2017
Motion 2016:16
Hälso- och sjukvårdsnämndens protokollsutdrag den 22 november 2016 med S- och V-ledamöternas muntliga reservation
Hälso- och sjukvårdsförvaltningens tjänsteutlåtande den 20 september 2016

Irene Svenonius

Anna Starbrink

Carl Rydingstam

Landstingsstyrelsens förvaltning
Landstingsdirektörens stab

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2017-01-03

LS 2016-0414

Handläggare:
Ingela Erneholm

Ankom
Stockholms läns landsting
2017 -01- 04
Dnr LS 2016-0414
Rote/ II

Landstingsstyrelsen

Motion 2016:16 av Pia Ortiz Venegas (V) om hjärtstartare

Ärendebeskrivning

Pia Ortiz Venegas (V) har till fullmäktige lämnat en motion om att landstinget ska genomföra en översyn och ta fram en strategi för bättre tillgång till hjärtstartare.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 3 januari 2017
Motion 2016:16
Hälso- och sjukvårdsnämndens protokollsutdrag den 22 november 2016 med S- och V-ledamöternas muntliga reservation
Hälso- och sjukvårdsförvaltningens tjänsteutlåtande den 20 september 2016

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslår landstingsfullmäktige besluta

att anse motionen besvarad.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning
Pia Ortiz Venegas (V) har lämnat en motion om att ge hälso- och sjukvårdsnämnden i uppdrag att i samråd med berörda kommuner genomföra en översyn och ta fram en strategi för bättre tillgång till hjärtstartare (inklusive förstahjälpen-utbildning) inom Stockholms län.

Det finns redan idag ett stort antal hjärtstartare i länet. Men innan en översyn och strategi över tillgången till hjärtstartare kan vara användbar

behöver det finnas tillgång till bättre faktaunderlag genom en mer heltäckande registrering av antalet hjärtstartare. I dagsläget finns det ingen myndighet som har ett heltäckande ansvar för hjärtstartare, utan systemet bygger på frivillig registrering. Landstinget har idag inga befogenheter att begära in information om hjärtstartare från enskilda aktörer. En uppskattning är att cirka 42 procent av alla hjärtstartare i samhället är registrerade i dagsläget. I landstingets lokaler och i kollektivtrafiken finns ett antal hjärtstartare och personer som genomgått utbildning i hjärt-lungräddning med hjärtstartare. Mot bakgrund av detta föreslås motionen anses besvarad.

Bakgrund
Plötsligt hjärtstopp drabbar mer än 10 000 personer per år i Sverige och orsaken är oftast ett elektriskt kaos i hjärtat, ett så kallat kammarflimmer. Hjärtat kan startas igen genom elchock med en hjärtstartare.

Motionären skriver att invånarna i länet skulle känna sig tryggare om hjärtstartare fanns tillgängliga mer centralt i de offentliga rummen som till exempel i kommunala verksamheter och på platser där många människor möts. De anställda som arbetar i anslutning till platserna med de nyutplacerade hjärtstartarna borde enligt motionären erbjudas utbildning i hjärt- och lungräddning.

I motionen föreslås därför att hälso- och sjukvårdsnämnden ska få i uppdrag att i samråd med berörda kommuner genomföra en översyn och ta fram en strategi för bättre tillgång till hjärtstartare i kombination med utbildning i första hjälpen.

Hälso- och sjukvårdsnämnden har yttrat sig i ärendet.

Överväganden
Genom bland annat Svenska rådet för hjärt-lungräddning (HLR-rådet) och Sveriges hjärtstartarregister görs ett viktigt arbete för att öka frekvensen av hävda plötsliga hjärtstopp. En förutsättning för det arbetet är att det finns fungerande hjärtstartare och personer utbildade i hjärt-lungräddning.

Det finns i Stockholms län 225 271 personer som genomgått utbildning i hjärt-lungräddning med hjärtstartare, enligt HLR-rådets utbildningsregister. Antalet utbildare/instruktörer i Stockholms län är 16 483. Det finns alltså både många utbildare och många utbildade när det gäller hjärt-lungräddning i Stockholmsregionen.

För Stockholms läns landstings egna anställda erbjuds kurser i hjärt-lungräddning löpande, på arbetstid och kostnadsfritt för de anställda. I landstingets egna lokaler, förvaltade av Locum AB, finns 34 hjärtstartare. Det finns ett tjugotal hjärtstartare på tunnelbanestationerna. SL:s ordningsvakter har utbildning i hjärt-lungräddning och utbildning pågår för väktare och trygghetsvärdar.

Antalet hjärtstartare i Stockholms län som finns registrerade i Sveriges hjärtstartarregister är 2 276. Det är inte obligatoriskt att registrera sin hjärtstartare i hjärtstartarregistret och enligt hälso- och sjukvårdsnämndens yttrande görs bedömningen att cirka 42 procent av alla hjärtstartare i samhället är registrerade. Utifrån den uppskattningen skulle det finnas 5 419 hjärtstartare i Stockholms län.

I Stockholms län finns ett stort antal hjärtstartare och personer som genomgått utbildning i hjärt-lungräddning med hjärtstartare. Men innan en översyn och strategi över tillgången till hjärtstartare kan vara användbar så behöver det finnas tillgång till bättre faktaunderlag genom en mer heltäckande registrering av antalet hjärtstartare. Landstinget har inte möjlighet att ställa krav på registrering av hjärtstartare som ägs av annan part.

Förvaltningen anser därför att motionen ska anses besvarad.

Ekonomiska konsekvenser av beslutet

Beslutet har inga ekonomiska konsekvenser.

Anne Rundquist
Tillförordnad landstingsdirektör

Stockholms läns landsting

Ankom
Stockholms läns landsting
2016 -03- 15
Dnr LS 2016-0414

2016:16

Stockholms läns landsting
2016-03-15

Motion av Pia Ortiz Venegas (v) hjärtstartare

Hundratusentals människor reser dagligen med Stockholms kollektivtrafik och rör sig i stadens och länets offentliga miljöer. Mitt i detta kan vi plötsligt ställas inför en verklighet som handlar om liv eller död.

Plötsligt oväntat hjärtstopp drabbar mer än 10 000 personer i Sverige varje år. Den allra vanligaste orsaken är ett elektriskt kaos i hjärtat, ett så kallat kammarflimmer. Hjärtat kan startas igen genom elchock genom med hjälp av en hjärtstartare. Elektroderna kopplas då upp på patienten och apparaten gör en analys av hjärtrytmen. Hjärtstartaren ger hjärtat en omstart vilket gör att det kan få normal rytm igen. Det är hjärtstartaren som analyserar hjärtrytmen och rekommenderar om en defibrillering ska ske vilket betyder att man alltid gör rätt om man följer instruktionerna. Genom ett avtal mellan Storstockholms brandförsvar, Stockholms läns landsting och ambulanssjukvården kan brandförsvarets utryckningsstyrkor larmas till bevittnade hjärtstopp i väntan på ambulans. Det innebär att insatstiderna minskar rejält. (http://www.storstockholm.brand.se/om_oss/vad_gor_vi/raddningstjanst_och_beredskap)

Det skulle kännas tryggt för alla i Stockholms län om denna enkla men viktiga utrustning för första hjälpen (HLR) finns tillgänglig mer centralt i de offentliga rummen och att kunskap för att använda utrustningen finns hos de anställda. Vi anser att möjligheterna till samverkan kring hjärtstartare med fördel kan utökas till att även inkludera kommunala verksamheter som idrottsanläggningar, omsorgsboenden, skolor med mera samt naturliga mötesplatser där många människor rör sig som till exempel affärsgallerior.

I samband med att de nya hjärtstartarna sätts upp föreslås att anställda som arbetar i anslutning till dessa platser erbjuds utbildning i hjärt- och lungräddning. Inte för att det är svårt att hantera hjärtstartaren, men för att visa hur enkelt det är att agera om någon i ens närhet drabbas av plötsligt hjärtstopp. Med ökade kunskaper kommer fler att våga agera.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås landstingsfullmäktige besluta

att ge Hälso- och sjukvårdsnämnden i uppdrag att i samråd med berörda kommuner genomföra en översyn och ta fram en strategi för bättre tillgång till hjärtstartare (inklusive förstahjälpen-utbildning) inom Stockholms län

Pia Ortiz Venegas

PROTOKOLLSUTDRAG 10/2016
§ 279

SAMMANTRÄDESDAG
2016-11-22

Ankom
Stockholms läns landsting
2016 -12- 06
Dnr LS 2016-0414

Justerat Anna Starbrink (L)
Dag Larsson (S)

Anslagsdatum 2016-11-30

§ 279 Yttrande över motion 2016:16 av Pia Ortiz Venegas (V) om hjärtstartare

HSN 2016-1331

Ärendebeskrivning

Landstingsstyrelsen har begärt att hälso- och sjukvårdsnämnden ska yttra sig över motion 2016:16 av Pia Ortiz Venegas (V). I motionen föreslås att ge hälso- och sjukvårdsnämnden i uppdrag att i samråd med kommunerna genomföra en översyn och ta fram en strategi för bättre tillgång till hjärtstartare (inklusive första-hjälpen-utbildning) inom Stockholms län.

Beslutsunderlag

Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande, 2016-09-14
Motion 2016:16 av Pia Ortiz Venegas (V)
Hjärtstartare i Locums lokaler
Karta över publika hjärtstopp i Stockholm år 2012-2014

Yrkanden

1) Ordförande (L) yrkar bifall till förvaltningens förslag.
2) Håkan Jörnehed (V) och Dag Larsson (S) yrkar bifall till motionen.

Propositionsordning

Ordförande (L) ställer proposition på förslagen och finner att hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar enligt ordförandes yrkande.

Beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar

att till landstingsstyrelsen överlämna hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande som nämndens yttrande

att omedelbart justera beslutet.

Reservationer

Håkan Jörnehed (V) anmäler att V-ledamöterna reserverar sig mot beslutet.
Dag Larsson (S) anmäler att S-ledamöterna reserverar sig mot beslutet.

Vid protokollet/rätt avskrivet intygas
Lisbeth Ekebom

Expedieras:
Landstingsstyrelsen
Akten

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2016-09-20

HSN 2016-1331

Handläggare:
Regina Rodau

Hälso- och sjukvårdsnämnden
2016-11-22

Ankom
Stockholms läns landsting
2016 -12- 06
Dnr LS 2016-0414

Yttrande över motion 2016:16 av Pia Ortiz Venegas (V) om hjärtstartare

Ärendebeskrivning

Landstingsstyrelsen har begärt att hälso- och sjukvårdsnämnden ska yttra sig över motion 2016:16 av Pia Ortiz Venegas (V). I motionen föreslås att ge hälso- och sjukvårdsnämnden i uppdrag att i samråd med kommunerna genomföra en översyn och ta fram en strategi för bättre tillgång till hjärtstartare (inklusive första-hjälpen-utbildning) inom Stockholms län.

Beslutsunderlag

Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande, 2016-09-20
Motion 2016:1331 av Pia Ortiz Venegas (V), bilaga 1
Hjärtstartare i Locums lokaler, bilaga 2
Karta över publika hjärtstopp i Stockholm år 2012-2014, bilaga 3

Ärendets beredning

Ärendet har beretts i programberedningen för akutsjukvård.

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar

att till landstingsstyrelsen överlämna hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande som nämndens yttrande

att omedelbart justera beslutet.

Förvaltningens motivering till förslaget

Plötsligt hjärtstopp drabbar mer än 10000 personer per år i Sverige och orsaken är oftast ett elektriskt kaos i hjärtat, ett så kallat kammarflimmer. Hjärtat kan startas igen genom elchock med en hjärtstartare.

Svensk standard SS 280000:2015 Hjärtsäker zon - Användning av hjärtstartare i offentliga och andra miljöer utanför sjukvården - generella krav och rekommendationer
Med en växande efterfrågan att hjärtsäkra arbetsplatser, föreningar och andra miljöer finns ett stort behov av gemensamma riktlinjer och

rekommendationer vid inköp och innehav av hjärtstartare samt genomförande av utbildning.

Svenska rådet för hjärt- och lungräddning, HLR-rådet, skapar, utvecklar och reviderar nationella riktlinjer gällande HLR-utbildning och behandling av hjärtstopp. Svensk standard SS 280000:2015 hänvisar till dessa utbildningsprogram och riktlinjer.

Läkemedelsverket utövar tillsyn av tillverkare och produkter inom det medicinsktekniska området och däribland även hjärtstartare.

Förekomst av hjärtstartare i Stockholms läns landsting (SLL)
Antal registrerade hjärtstartare i Hjärtstartarregistret i Stockholms län är för närvarande 2276. Eftersom det inte är tvingande att registrera hjärtstartare i Hjärtstartarregistret finns det många icke-registrerade hjärtstartare inom SLL. Bedömningen är att cirka 42 procent av alla hjärtstartare i samhället är registrerade. Utifrån den uppskattningen skulle det finnas 5419 hjärtstartare i Stockholms län.

Av Locums förvaltningsobjekt är 34 försedda med hjärtstartare, alltifrån akutsjukhus till vårdbyggnader och behandlingshem, se bilaga 2.

Utbildning för att använda hjärtstartare
För att kunna använda en hjärtstartare behövs utbildning. Denna utbildning ska följa HLR-rådets aktuella rekommendationer och innehavaren av hjärtstartare ska ansvara för att praktisk repetition och övning genomförs enligt HLR-rådets rekommendationer minst en gång per år.

Med detta sagt torde verkligheten vara sådan att hjärtstartare kommer att användas av såväl personer med äldre utbildning som av personer utan någon som helst utbildning. HLR-rådet har i Stockholmsregionen 29 registrerade företag, vilka utbildar blivande hjärt- och lungräddare.

Efter genomgången utbildning i hjärt-lungräddning kan den utbildade ladda ner en app och på så sätt bli SMS-livräddare, vilket innebär att larmcentralen kan leta upp den utbildade personens position och i förekommande fall larma ut personen ifråga till ett hjärtstopp i närheten. Position för hjärtstopp och hjärtstartare visas på en karta med vägbeskrivning hur komma dit.

Antalet utbildare/instruktörer i HLR i Stockholms län, är enligt HLR-rådets utbildningsregister 16483 och antalet utbildade i ”Vuxen-HLR med hjärtstartare” är 225271 personer. Eftersom såväl utbildare som utbildade registreras på postnummer går det dock inte med säkerhet säga att alla dessa utbildat och utbildats inom SLL. Om utbildaren utbildat i Uppsala får SLL statistiken och vice versa.

Underhåll av hjärtstartare
I en artikel på Läkemedelsverkets hemsida uppmärksammades den 11 februari 2015 brister i underhållet av hjärtstartare. I artikeln påpekades att alla innehavare av hjärtstartare har ansvar för att underhålla produkterna regelbundet och att rutiner finns för detta. Konsekvenser av uteblivna kontroller, uteblivna batteri- och elektrodbyten, kan bli mycket allvarliga. Ytterst kan en hjärtstartare helt enkelt inte fungera. Vid kontakt med ansvarig handläggare på Läkemedelsverket framkommer att den största bristen finns hos små, privata innehavare av hjärtstartare, större företag förefaller ha goda rutiner för underhåll. Exempelvis kan nämnas att detta ansvar på akutsjukhusen Karolinska Universitetssjukhuset, Danderyds Sjukhus AB och Södersjukhuset AB ligger på de medicintekniska avdelningarna.

Ett annat problem är att hjärtstartare på allmän plats visserligen ökar tillgängligheten, men samtidigt även risken för stöld och åverkan. Dessutom finns vissa hjärtstartare endast tillgängliga under kontorstid, övrig tid förvara de inlåsta.

Att notera är att underhåll och ansvar finns beskrivet ovan i nämnda Svensk Standard.

Juridiska aspekter
Enligt landstingets jurister betraktas insats med hjärtstartare utanför en vårdgivares verksamhet numera inte som en hälso- och sjukvårdsåtgärd utan som en första-hjälpen-åtgärd, vilken inte kräver legitimering från hälso- och sjukvårdspersonal. Landstingens Ömsesidiga Försäkringsbolag (LÖF) har en patientförsäkring som endast omfattar hälso- och sjukvård som utförs av landstinget, eller av annan privat eller offentlig vårdgivare enligt avtal med landstinget. Detta innebär att skada uppkommen i samband med att hjärtstartare används inte ersätts av LÖF.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningens (HSF) synpunkter
Plötsligt hjärtstopp är ett tillstånd, vilket inte längre behöver vara irreversibelt och innebära hjärtdöd. Genom forskning samt svenska HLR-

rådet/Svenskt Hjärtstartarregister görs ett viktigt arbete för att öka frekvensen av hävda plötsliga hjärtstopp. Förutsättningar för detta är fungerande hjärtstartare samt utbildade hjärt-lung-räddare liksom att innehavaren av hjärtstartaren tillser att praktisk repetition och övning genomförs minst en gång per år (enligt HLR-rådets rekommendationer).

Ett problem, vilket uppmärksammats av Läkemedelsverket, är när hjärtstartare finns på plats men inte fungerar, till exempel på grund av att batteriet inte är utbytt.

HSF ser att det idag finns ett stort antal utbildare att välja mellan i länet, 16483, registrerade utbildare/instruktörer. En kvarts miljon personer är utbildade i ”Vuxen-HLR med hjärtstartare”.

Problemet är hur översynen av hjärtstartare ska ske så att de i varje ögonblick är funktionella. I Svensk Standard SS 280000:2015 ”Hjärtsäker zon - Användning av hjärtstartare i offentliga och andra miljöer utanför sjukvården- generella krav och rekommendationer” sägs under punkt 4.7 underhåll och ansvar:

”Innehavaren ska ha en rutin, enligt tillverkarens rekommendationer, för att regelbundet kontrollera att:

- hjärtstartarens självtest godkänts
- batteriets funktion säkerställts
- elektroderna har giltigt hållbarhetsdatum

Innehavaren ska ansvara för att hjärtstartaren återställs i brukbart skick efter användning.”

Innan en fullödig strategi för bättre tillgång till hjärtstartare (inklusive första-hjälpen-utbildning) inom Stockholms län tas fram behöver det komma till stånd en mycket mer heltäckande registrering av antalet hjärtstartare och till det kopplat ett krav på underhåll enligt ovan.

HSF föreslår därför att undersöka möjligheten att samtliga inköpare av hjärtstartare ska registreras hos företaget som säljer hjärtstartaren. Detta företag ska även påminna om utbildning samt underhåll av hjärtstartaren. Som framgår av ovanstående finns det både gott om utbildare och utbildade i Stockholmsregionen.

HSF föreslår även att hjärtstartare i första hand ska finnas tillgängliga där flest hjärtstopp inträffar, se bilaga 3.

Sammanfattningsvis ser HSF att en strategi för att säkra underhåll av idag förekommande hjärtstartare, se förslag ovan, måste vara det primära med tanke på patientsäkerheten och utvecklas innan en fullödig strategi för bättre tillgång till hjärtstartare tas fram.

Barbro Naroskyin
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Johan Bratt
Avdelningschef